

Mart Helme
minister
Siseministeerium

Meie 26.08.2019 nr 2-1/80007/3

Elmar Vaher
peadirektor
Politsei- ja Piirivalveamet

Märgukiri auditi „Siseministeeriumi tegevus inimeste päästmiseks merelt ja piiriveekogudelt“ tulemuste kohta

Riigikontroll tegi 2018. ja 2019. aasta tööplaani kohaselt auditi „Siseministeeriumi tegevus inimeste päästmiseks merelt ja piiriveekogudelt“. Auditeeritud periood oli 01.01.2016–30.06.2018. Audititoimingud lõpetati oktoobris 2018.

Auditiga otsiti vastust küsimustele, kas mere- ja lennupäästesündmuste lahendamine on olnud tõhus ning kas selle tõhusaks toimimiseks on loodud vajalikud tingimused.

Auditis analüüsiti mere- ja lennupäästesündmuste lahendamist otsingu- ja päästetöödega ning nende käigus ilmnenud probleeme. Vaadeldi Siseministeeriumi valitsemisala asutuste rollijaotust ja koostööd hädaabiteadete menetlemisel ning sündmustele reageerimisel. Hinnati ka vabatahtlike võimekust osaleda merel ja piiriveekogudel otsingu- ja päästetöödel. Samuti hinnati otsingu- ja päästetööde kui Politsei- ja Piirivalveameti (PPA) teenuse planeerimist ning valdkonna poliitika kujundamist ja ennetustegevust.

Kokkuvõttes näitas audit, et PPA on suutnud otsingu- ja päästesündmused lahendada enda kehtestatud nõuetega vastavuses ning kõikidele sündmustele on reageeritud. Samas tuvastas Riigikontroll SAR-operatsioonide (edaspidi otsingu- ja päästeoperatsioonide) elluviimises probleeme, mis vajavad lahendamist. Näiteks on operatsioonides osalejate tööjaotus kohati ebaselge, vabatahtlike merepäästjate valmisolek reageerida on ebaühtlane, esineb probleem sidepidamises ning puudub kiiret infovahetust võimaldav infosüsteem. Samuti puuduvad Siseministeeriumi valitsemisalas mere- ja lennupääste valdkonna arendamise eesmärgid ja neist lähtuv terviklik planeerimine.

Auditi käigus ilmnes, et otsingu- ja päästesündmuste kohta kogutavad andmed ning nende kogumise viis ei loo kindlust andmete terviklikkuse suhtes ega selles, et neis oleksid kajastatud kõik sündmuse lahendamise käigus esineda võinud probleemid (vt ka tähelepanek 1.1). Sellest tulenevalt ei andnud Riigikontroll hinnanguid probleemide esinemissageduse kohta ning märgukirja esimeses osas on esitatud tähelepanekud vaid juhtumite kirjeldusest nähtuvate olulisemate probleemide kohta, mida otsingu- ja päästeoperatsioonides, kus võib ohus olla inimese elu, esineda ei tohiks.

1. 01.01.2016–30.06.2018 toimunud otsingu- ja päästeoperatsioonides esinenud probleemid

1.1. Otsingu- ja päästeoperatsiooni käigus kogutavad andmed dokumenteeritakse, kuid see on ajakulukas ning kasutuses olev vorm ei taga kogutavate andmete täpsust, usaldusväärsust ning nende tagantjärele analüüsivust.

1.1.1. Puudub selline infosüsteem, mis võimaldaks salvestada sündmuse ajal kogutavaid andmeid või neid süstematiseeritult koguda. Seetõttu koostatakse SAR-päevikuid (edaspidi juhtumiaruandeid) osaliselt tagantjärele, pärast sündmuse lahendamist ja käsikirjaliste märkmete põhjal. See nõuab palju aega ega taga andmete terviklikkust ega täpsust. Ka 2016.–2018. aasta I poolaastal toimunud otsingu- ja päästeoperatsioonide logidest nähtus, et Päästeameti ja Häirekeskuse ning PPA salvestatud sellekohastes andmetes esines erinevusi.

Neist asjaoludest tulenevalt ei ole juhtumiaruannetes toodud kellaajaandmed sel määral usaldusväärsed, et võimaldaksid analüüsida tegevuste kiirust (nt hädaabiteate menetlemine, üksuste alarmeerimine, sündmuskohale jõudmine).

1.1.2. Juhtumiaruannetesse kogutud andmeid ei ole võimalik hiljem probleemide tuvastamise ja teenuse parema planeerimise eesmärgil süsteemselt analüüsida. Ka Merevalvekeskuse hinnangul ei võimalda praegusel kujul dokumenteerimine sündmuste või seiretegevuse põhjal oma tööd või üldist tegevuskeskkonda analüüsida. Kuna otsingu- ja päästeoperatsioone on Eestis olnud seni suhteliselt vähe, suudetakse teenuse planeerimisel olulist infot (toimunud sündmuste aeg, koht, põhjused, reageerinud üksused jms) juhtumipõhiselt arvesse võtta. Seda infot arvestatakse näiteks töökorraldust muutvate või hankeid puudutavate otsuste tegemisel. PPA selgituste kohaselt analüüsitakse juhtumiaruandeid teataval määral ka selleks, et selgitada välja sagedasemad sündmuste põhjused, nende toimumise ajad ja asukohad. Regulaarset ja jooksvat sündmuste analüüsi praegune korraldus aga ei võimalda ning sündmuste arvu kasvades väheneb ka võimekus toimunud sündmustest järeldusi teha.

Merevalvekeskuse hinnangul on vaja sellist infosüsteemi, mis oleks ühildatud teiste PPA andmebaaside ning Päästeameti, Häirekeskuse ja vabatahtlike merepäästjate infosüsteemidega. Praegu on arendamisjärgus riigipiiri valvamise korraldamise infosüsteem (KILP), millesse on planeeritud ka merepäästemoodul ning selle liidestus Häirekeskuse infosüsteemiga. Eesmärk on luua funktsionaalne operatiivjuhtimismoodul, mis ühtlasi võimaldaks saada tervikliku reaalajas ülevaate kõigist olemasolevatest ressurssidest. Moodul peaks valmima 2020. aasta lõpuks. Merevalvekeskus edastas oma sisendi 2015. aastal, esimene reaalne tähtaegadega plaan tehti 2017. aasta lõpus. Nii PPA kui Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus (SMIT) on projekti elluviimise juures osutanud riskile, et infosüsteemi KILP eelarve on koostatud esialgsete hinnangute põhjal, mistõttu võib projekt tervikuna või mõni moodul minna planeeritust kallimaks.

Riigikontrolli soovitus siseministrile koostöös PPA peadirektoriga:

- A. tagada, et infosüsteemi KILP arendus jätkuaks ettenähtud mahus, hõlmaks kogu merepäästesündmuste lahendamise seotud andmestiku, oleks ühildatud Päästeameti ja Häirekeskuse infosüsteemidega ja valmiks eesmärgiks seatud ajaks.

Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori vastus: PPA arvestab riigikontrolli soovitusel. PPA SAR teenuse arendusülesandeks on merevalvekeskuse tööks vajaliku uue infosüsteemi loomine, mis võimaldab hallata sündmuste infot ja ressursse, samuti radariseire infot, liidestused teostatakse muuhulgas infosüsteemiga KILP. Projekti tulemusena tõuseb teadlikkus SAR operatsiooniks vajalike ressursside paiknemisest, mis võimaldab kiiremini reageerida, kasvab sündmuse lahendamise situatsiooni teadlikkus ja paraneb operatsioonide juhtimine. Eeldatavaks tähtajaks on planeeritud 31.12.2020, kuid seoses ajamahukate arendustöödega võib tähtaeg edasi

lõkkuda. PPA ja SMIT on kohtunud infosüsteemi loomise teemal ka Soome piirivalve esindajatega. PPA koostab enne KILP nn meremooduli arendust täpsema tehnilise kirjelduse.

Siseministri vastus: Siseministeerium nõustub Riigikontrolli soovitusel ning teavitame, et nimetatud KILP arendused on osa idapiiri väljaehitamise projektist, mida realiseeritakse vastavalt idapiiri väljaehitamise nõukogu kinnitatud ajakavale.

1.2. Otsingu- ja päästesündmuste hädaabiteadete menetlemine võtab mõnel juhul palju aega. Esines juhtumeid, kus sündmuse lahendamise eest vastutav PPA Merevalvekeskus sai teate Häirekeskusest vaid e-kirja teel, mis ei ole ette nähtud teavituskanal ja mida Merevalvekeskus pidevalt ei jälgi.

1.2.1. Häirekeskusel on kohustus edastada merel või piiriveekogul toimuva otsingu- ja päästesündmuse kohta teave viivitamata PPA Merevalvekeskusele ning teavitada abiandjaid vajadusest minna üle SAR-kõnerühma ehk otsingu- ja päästeoperatsioonide kanalile. Muid erisusi otsingu- ja päästesündmuse hädaabiteadete menetlemise juhendmaterjalides ega asutusesisestes kordades ei ole määratud. PPA Merevalvekeskuse töökorras on hädaabiteadete menetlemise toiminguid teataval määral kirjeldatud, samuti on selles täpsustatud koostööpõhimõtteid Häirekeskusega. Töökorraga on muu hulgas kindlaks määratud, et Päästeameti ja kiirabi üksuste ning kaldategevust tagavate üksuste alarmeerimine toimub PPA ohuhinnangu kriteeriumite kohaselt Häirekeskuse kaudu.

1.2.2. Hädaabiteadete menetlemine ja Häirekeskusest Merevalvekeskusele edastamine võtab kohati kaua aega. Hädaabiteadete menetlemise korraga on ette nähtud, et teate menetleja peab üldjuhul ühe minuti jooksul välja selgitama, kas inimese tervis või elu on ohus.¹ Häirekeskuse teadete menetlemise korras on täpsustatud, et politseivaldkonna C-prioriteediga sündmuse kohta esmase info vastuvõtmine toimub üldjuhul ühe minuti jooksul ning B-prioriteediga sündmuse korral üldjuhul kolme minuti jooksul ning pääste- ja kiirabimeeskond saadetakse päästevaldkonna ja kompleksisündmuse korral välja mitte hiljem kui 30 sekundit pärast sündmuse salvestamist andmekogusse. Ehkki selles korras ei ole välja toodud, kas neid sätteid tuleb kohaldada merel või piiriveekogul toimuvate sündmuste korral, nähtub Häirekeskuse ja Merevalvekeskuse sündmuste kirjeldustest, et esines mitmeid juhtumeid, kus praegune Häirekeskuse ja Merevalvekeskuse koostöö ei taga korra toimimist otsingu- ja päästeoperatsioonide puhul, kuna hädaabiteate edastamiseks ühelt menetlejalt teisele (Häirekeskusest Merevalvekeskusele) kulub kohati kauem aega, kui esmase info vastuvõtmiseks või ka abiandmise väljasaatmiseks on aega ette nähtud.

1.2.3. Esines juhtumeid, kus Häirekeskus oli edastanud teabe sündmuse kohta PPA Merevalvekeskusele vaid infosüsteemi genereeritud e-kirjaga. Kuna Merevalvekeskusele sellega ühilduv infosüsteem puudub ja e-posti nad pidevalt ei jälgi, ei ole sel juhul olnud tagatud Merevalvekeskuse viivitamata teavitamine ning on esinenud ka juhtumeid, kus keskus saab teate alles siis, kui üksused on sündmuskohale saadetud ja päästesündmus on juba käivitunud.

1.2.4. Juhtumiaruannetest nähtub, et esines juhtumeid, kus abivajaja asukoha määramine oli aega nõudev. Telefoninumbri positsioneerimine (kui number on teada ja telefon sisse lülitatud) tellitakse sageli alles pärast seda, kui otsingutele on kulutatud olulist aega. Kohene positsioneerimine oleks viinud mitmel juhul otsitava inimese kiirema leidmiseni ning sellega oleks säästetud nii aega kui ka operatsiooni lahendamiseks kulunud ressursse.

¹ Hädaabiteadete menetlemise kord ja hädaabiteadete menetlemise toimimisele esitatavad nõuded, § 5 lg 3.

Riigikontrolli soovitus siseministrile koostöös PPA peadirektori ja Häirekeskuse peadirektoriga:

- B. ühtlustada Häirekeskuse ja PPA Merevalvekeskuse hädaabiteadete menetlemise kord ja infovahetuse toimingud. Selleks
 - a. kehtestada selgemad nõuded, kuidas edastada ja menetleda hädaabiteateid otsingu- ja päästesündmuste korral, sealhulgas määrata kindlaks, millisel viisil ja kui kiiresti peab Häirekeskus edastama hädaabiteate PPA Merevalvekeskusele;
 - b. muuta kadunud või teadmata asukohas hätta sattunud inimeste otsingu korral positsioneerimine kui üks asukoha tuvastamise viis kohustuslikuks toiminguks, mida tehakse otsingu- ja päästeoperatsiooni alguses.

Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori vastus: PPA on asunud soovitust rakendama. PPA valmisoleku- ja reageerimisbüroo monitoorib merel ja piiriveekogudel toimuvate sündmuste info edastamist Häirekeskusest merevalvekeskusesse. Olulistest kõrvalekalletest teavitatakse koostööpartnerit, kes seejärel juba rakendab vajalikud meetmed. Kui selgub, et eksimus on merevalvekeskuse poolne, siis liigub vastav info keskusesse, et olukorda parendada.

PPA on koostöös Häirekeskusega täpsustanud SOS2 küsimustikku, mis võimaldab häirekeskuse töötajal kohe, kui tuvastatakse sündmuse asukoht, kõne edastada merevalvekeskusesse.

Positsioneerimine tehakse alati, kui selleks on vajadus.

Siseministri vastus: Siseministeerium nõustub Riigikontrolli soovitusel ning lisab vastavasisulised ülesanded PPA ja Häirekeskuse 2019. aasta asutuse tegevuskavadesse (edaspidi ATK).

1.3. Ehkki Päästeamet on otsingu- ja päästeoperatsioonidesse olnud sageli kaasatud, esineb juhtumeid, kus Merevalvekeskusel kui operatsiooni juhil puudub ülevaade kaasatud Päästeameti üksustest ja nende tegevustest. Päästeameti vastutus ja ülesanded merel või piiriveekogul toimuva sündmuse korral on aga kohati ebaselged.

1.3.1. Ülesannete ebaselgus kajastub erinevates õigusaktides. Politsei ja piirivalve seaduse kohaselt² on otsingu- ja päästetööde tegemine merel ja piiriveekogudel PPA ülesanne ning Päästeamet osaleb neis töodes päästeseadusega³ sätestatud alustel ja korras, st kaldalähedasel merealal, kui inimese elu või tervis on ohus. Politsei ja piirivalve seaduses on samal ajal aga sõnastatud ka lähima abi printsiip⁴, mille kohaselt reageerib sündmusele esimesena lähim vastava varustusega üksus. Seetõttu ei ole haruldased ka sündmused, kus otsingu- ja päästetöid merel on teinud Päästeamet, mitte PPA (Merevalvekeskuse juhtimisel).

Lähima abi printsiibist lähtudes on alates 2014. aastast merepäästevõimekus veepäästevõimekuse osana Päästeameti komandodes olemas ning selle teenuse pakkumiseks on soetatud nii varustust kui ka hakatud meeskondi merepäästjateks koolitama. Komandode võimekus osutada veepäästeteenust koosneb neljast tasemest. 2018. aasta maikuu seisuga oli Päästeameti 19 komandot (72-st) valmis oma varustusega tegema otsingu- ja päästetöid, ehkki kõigil neil ei ole veesõidukit, mis seda iga ilmaga võimaldaks. Riigikontrolli analüüsitud Päästeameti andmed näitasid, et 2018. aastal oli Päästeametil 11 merelähedast päästekomandot. Neist kuuel oli selline veepäästevõimekus, mis oleks võimaldanud osaleda merel otsingu- ja päästetöodes. Viiel komandol puudus kas veepäästevõimekus üldse või oli see ebapiisav, et seda komandot saaks

² Politsei ja piirivalve seadus, § 3 lg 1 pt 4.

³ Päästeseadus, § 5 lg 1 p 1¹.

⁴ Politsei ja piirivalve seadus, § 3 lg 1 pt 4¹.

rakendada merel. Päästeametil asus 2018. aastal piiriveekogude (Narva jõgi ning Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järv) ääres viis komandot. Neist kahel oli veepäästevõimekus võrreldav merelähedaste komandodega (ehk tegevusvõime 4). Kolmel komandol puudus merelähedaste komandodega võrreldav veepäästevõimekus.

1.3.2. Merevalvekeskusel kui operatsiooni juhul puudub mõnel juhul täpne ja ajakohane ülevaade sellest, kas ja kui palju Päästeameti üksusi on sündmuskohale saadetud, kus nad paiknevad ning millised on nende tegevused. Kohati ei ole juhtumiaruannetes sisalduv info kooskõlas Päästeameti logides oleva infoga. Samuti on juhtumiaruannetes teave Päästeameti tegevuste kohta sageli puudulik: mitmel juhul, kui on teada, et Päästeamet on olnud sündmusesse kaasatud, puudub teave nende tegevuste kohta.

Merevalvekeskuse töökorra alusel toimub Päästeameti alarmeerimine otsingu- ja päästetöö korral Häirekeskuse kaudu. Päästeameti selgituste kohaselt on esinenud juhtumeid, kus Häirekeskus alarmeerib Päästeameti ja üksused saadetakse välja, kuid Merevalvekeskus, kes peaks neid üksusi juhtima, saab sündmusest teada viivitusega. Seetõttu puudub Merevalvekeskusel mõnel juhul interaktiivne ülevaade kõikidest reaalselt olemasolevatest ressurssidest, nende paiknemisest ja tegevusest ning sellest tulenevalt ka võimalus ressursse tulemuslikult juhtida.

1.3.3. Ajavahemikul 2016–2018 esines ka juhtumeid, kus polnud selge, kas tegu on PPA Merevalvekeskuse või Päästeameti juhitava otsingu- ja päästeoperatsiooniga või on selle juhtimine kellegi teise ülesanne. Näiteks tekkis selline olukord ühel Peipsi järve (kui piiriveekogu) jääl toimunud päästeoperatsiooniga, kus Merevalvekeskust teavitati, et sündmust juhib Päästeamet. Amet oli aga seisukohal, et sündmust juhib konkreetne PPA allüksus, kelle juhtida on tegelikkuses üksnes ühe kasutatava ressursi (hõljukite) kasutamine ning neil puudub ülevaade muudest kaasatud üksusest.

Riigikontrolli soovitusel siseministrile koostöös PPA peadirektori, Häirekeskuse peadirektori ja Päästeameti peadirektoriga:

- C. luua võimalused selleks, et otsingu- ja päästeoperatsioonide juhul oleks ülevaade kõikide üksuste (sh Päästeameti) paiknemisest ja valmisolekust ning võimalus neid juhtida, sh otse alarmeerida;
- D. planeerida Päästeameti ja PPA tegutsemisvõimekust ühtselt ja koordineeritult ning luua võimalused kaasata Päästeameti üksusi otsingu- ja päästeoperatsioonidele senisest enam ja tõhusamalt;
- E. leppida kokku selged Päästeameti ja PPA koostööpõhimõtted ning tagada nendest ühtne arusaam, mis kajastuks ka õigusaktides.

Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori vastus: Merevalvekeskuse kohustuseks on hoida ajakohasena ressursikataloogi, mis katab muuhulgas ka Päästeameti ressursse ja võimekusi. SOS2 süsteemis näeb merevalvekeskus Päästeameti ressursse ning reaalajas kaardirakendusel Häirekeskuse poolt sündmusele välja saadetud ressursi. Samuti näeb Häirekeskuse poolt sisestatud teksti, kui see on salvestatud.

Sarnase väljaõppe saamiseks korraldavad PPA ja Päästeamet käesoleval ajal SAR koolitusi osaliselt üheskoos, kuid ideaalis võiks kõik koolitused koos toimuda. Veesõidukite paiknemist ja võimekusi arutavad mõlema asutuse eksperdid koos.

Siseministri vastus: Siseministeerium nõustub Riigikontrolli soovitusel ning lisab vastavasisulised ülesanded PPA ja Päästeameti 2020. aasta ATK-i.

1.4. Merel või piiriveekogul toimuvate sündmuste korral esineb probleeme infovahetusega ja ühtse olukorrapildi hoidmisega.

PPA Merevalvekeskuse töökorraga on ette nähtud, et merel või piiriveekogul toimuvate sündmuste korral kasutavad reageerivad üksused ESTER-i raadiosidet ning lähevad üle otsingu- ja päästeoperatsiooni kanalile. Seda merepäästesündmusele reageerimise põhimõtet on Päästeamet ja PPA täpsustanud oma 2015. aasta koosolekul, mille protokollis lepitakse kokku, et päästekomando üksus läheb reageerimise alghetkest üle PPA-ga kokkulepitud kanalile ning edastab selle kaudu Merevalvekeskusele oma kutsungi ja eeldatava saabumisaaja sündmuskohale.

1.4.1. Vaatamata kokkulepetele esineb siiani juhtumeid, kus Päästeamet ei lähe kohe otsingu- ja päästeoperatsiooni kanalile üle või ei leia päästeüksus raadiojaamast seda kanalit. Päästeameti selgituse kohaselt pärsib ühist sidepidamist see, et operatsiooni juhtimise ülevõtmine võtab Merevalvekeskusel liiga palju aega.

Päästeameti selgituste kohaselt on ette tulnud olukordi, kus Häirekeskus on hädaabiteate vastu võtnud ning välja saatnud Päästeameti üksuse, kes soovib asuda otsesidesse, kuid Merevalvekeskus veel ei tea, et sündmus toimub, mistõttu otseside ei toimi. Sel juhul võib ka juhtuda, et Merevalvekeskus alarmeerib sündmusest teada saamise järel vaid PPA üksust ning Päästeamet jääbki infota.

1.4.2. Samuti ilmnes, et sageli ei kasuta vabatahtlikud merepäästeüksused otsingu- ja päästetöodes sidepidamiseks kokku lepitud raadiosidet või ei ole nende raadiojaamad pidevas kasutuses. Seetõttu alarmeeritakse vabatahtlikke mobiiltelefoni teel ning mõnel juhul on see sidevahendiks ka kogu operatsiooni vältel. Operatsiooni juhile tähendab see aga lisategevusi ja ajakulu. Samuti halvendab see ühtse informatsiooni tagamist päästeüksuste vahel.

1.4.3. Mitme operatsiooni korral puudus selle juhil ajakohane ja täpne ülevaade kogu päästetöödele saadetud üksuste paiknemisest ja tegevustest. Ühtse informatsiooni puudumine suurendab riski, et lisaressursi vajaduse selgumine viibib või siis langeb selle vajadus ära hetkel, kui üksus on juba välja sõitnud (ehk toimub tühisõit).

Riigikontrolli soovitus siseministrile koostöös PPA peadirektori, Päästeameti peadirektori ja Häirekeskuse peadirektoriga:

- F. leppida kokku kõikidele osapooltele selgetes infovahetuse toimingutes ning tagada, et kõik asutused neid järgivad.

Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori vastus: asutused on antud küsimusega pidevalt tegelenud, kokku on lepitud sidekanal merepäästesündmuste korral.

Siseministri vastus: Siseministeerium nõustub Riigikontrolli soovitusel ning lisab PPA 2019. aasta ATK-i ülesande täiendada infovahetuse protseduure ja tagada nende jätkusuutlik järgmine.

1.5. Merevalvekeskusel puudub usaldusväärne ülevaade vabatahtlike valmisolekust ning esineb juhtumeid, kus vaatamata deklareeritud valmisolekule ei ole vabatahtlik üksus valmis reageerima. Samuti puuduvad vabatahtlikel ühendustel lepingutega kehtestatud selged kohustused.

1.5.1. Vabatahtlike ühingutega sõlmitavad lepingud on väga üldsõnalised ning neis puuduvad ühingute valmisoleku konkreetsed nõuded. Politsei- ja Piirivalveametil oli 2018. aastal lepingud 37 ühinguga, kellel on kohustus teada anda, milline on ühingu võimekus ja kui kiiresti on nad valmis reageerima. Lepingud ei sätesta, millal, kui kiiresti ja millise ressursiga konkreetne ühing otsingu- ja päästeoperatsioonile reageerima peab.

1.5.2. Merevalvekeskusel puudub sageli ajakohane teave vabatahtlike merepäästeühingute valmisolekust. Esineb ka juhtumeid, kus ühing on andnud teada, et on valmis teatud ajaga (nt 15 minutiga) reageerima, aga reaalse reageerimisvajaduse korral ei ole nad olnud kättesaadavad või ei ole tegelikkuses valmis reageerima.

Vabatahtlike valmisolekust usaldusväärse ülevaate saamist pärsib muu hulgas asjaolu, et valmisoleku deklareerimiseks puudub ühtne infosüsteem. See on omakorda tingitud nii PPA merepääste infosüsteemi puudumisest kui ka asjaolust, et vabatahtlikke ühinguid koondab kaks katusorganisatsiooni ning neil mõlemal on eraldi oma infosüsteem (SAR-EST ja MEPIS). Neis infosüsteemides haldavad merepäästeühingud oma ressursse ja deklareerivad valmisolekut.

Osa ühinguid kasutab mõlemat, osa üht kahest ning osa ei kasuta kumbagi. Enamasti ühtib infosüsteemi kasutamise praktika vabatahtliku merepäästeühingu kuulumisega valdkonna katusorganisatsioonidesse (Päästeliit ning Vabatahtlik Mere- ja Järvepääste). Mõlemat infosüsteemi on võimalik kasutada kõikidel ühingutel, ühe infosüsteemi ühetaolise kasutamise suhtes ei ole jõutud kokkuleppele. Et PPA-l endal merepääste valdkonna ressursside haldamise ja valmisoleku deklareerimise infosüsteem siiani puudub, on nad seni aktsepteerinud kõiki vahendeid, mis võimaldavad vabatahtlike valmisoleku kohta käiva info operatiivolukorras kätte saada. Mõlemad infosüsteemid on vabatahtlikud ise välja töötanud (osaliselt küll riigi rahalise toetusega) ning Politsei- ja Piirivalveamet ei ole soovinud seni teha seetõttu valikut ühe infosüsteemi kasuks.

Kuna infosüsteemide kasutamine on igas ühingus erinev ning on teada, et neis olev valmisolekuteave ei vasta sageli tegelikkusele, siis üldjuhul selgub vabatahtlike võimekus ja valmidus otsingu- ja päästetöödele reageerida siis, kui sündmuse juht PPA Merevalvekeskusest võtab vabatahtlikega kontakti ja selgitab välja nende võimalused operatsioonis osaleda. See aga tähendab, et sündmuse juhil võib kuluda ressursside väljaselgitamiseks märkimisväärne aeg ning abi saatmine sündmuskohale viibib.

1.5.3. Juhtumiaruannete analüüsist nähtub, et mitmel juhul ei järgnenud vabatahtlike alarmeerimisele reaalselt reageerimist. Selle põhjused olid erinevad. Oli juhtumeid, kus vabatahtlikud ei saanud reageerida, kuna neil puudus vajalik varustus. Samuti esines juhtumeid, kus ka valmisoleku deklareerinud ühinguid ei olnud hädaabiteate edastamiseks võimalik kätte saada, kuna raadiosidet ei kasutatud ja ka mobiiltelefon oli välja lülitatud või ei vastatud kõnele.

Politsei- ja Piirivalveameti hinnangul on neis 37 ühingus, kellega leping on sõlmitud, arvestatava võimekuse ja reageerimisvalmidusega üksusi vähe (ühes ühingus võib olla mitu allüksust ehk ühing pakub teenust mitmes asukohas). Seetõttu näeb sündmuste lahendamist juhtiv PPA Merevalvekeskus, et senine vabatahtlike kaasamise praktika ei ole toonud soovitud tulemust. 2018. aastal toimus põhjalik vabatahtlike ressursside väljaselgitamine (vt ka punkt 2.1), mille tulemustest lähtuvalt plaanitakse osa ühingutega lepingud lõpetada ning jätkata koostööd vaid nendega, kellel on reaalne arvestatav koostöövalmidus.

2018. aastal testis PPA kevadel ja sügisel vabatahtlike merepäästjate valmisolekut kontrollkõnedega. Kevadel tehtud kõned näitasid, et kontrollitud 38 üksusest ei olnud valmis reageerima või ei vastanud 7 üksust. Sügisel tehtud kõned näitasid, et 19 üksusest, kellele helistati, ei olnud 5 valmis reageerima või ei vastanud kõnele. Sarnast kontrollitegevust plaanib PPA süvendada, et saada ka ilma otsingu- ja päästeoperatsioonita ajakohasemat ja täpsemat ülevaadet vabatahtlike merepäästjate valmidusest.

Riigikontrolli soovitus siseministrile koostöös PPA peadirektoriga:

- G. täpsustada lepingus vabatahtlike kohustusi ja kaaluda minimaalse valmisoleku kohustuse kehtestamist vabatahtlikele ühingutele, et PPA-l oleks võimalik paremini arvestada tegelikku olemasolevat ressursi. Siduda ühingute rahastamine lepingutes kokku lepitud ja kontrollitud reaalse valmisolekuga.

Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori vastus: 2019. a uuendab PPA vabatahtlike merepäästeühingutega sõlmitud tsiviilõiguslikke lepinguid, mitu lepingut on lõpetatud. Alates 2018. a teeb merevalvekeskus vabatahtlikele merepäästjatele kontrollkõnesid. PPA on planeerinud 2019. a teha mh kontrollväljasõite selleks, et hinnata vabatahtlike tegelikku valmisolekut. Rahastamisel arvestab PPA merepäästeühingu tegeliku valmisolekuga ning pidevad probleemid valmisoleku tagamisel on eelduseks lepingu lõpetamisel.

Siseministri vastus: Siseministeerium nõustub Riigikontrolli soovitusel ning lisab PPA 2019. aasta ATK-i ülesande ajakohastada vabatahtlikega sõlmitud lepingud ja lepingute täitmise tagamise järelevalvet.

2. Merepäästevõimekuse nõuetele vastavuse ja üksuste valmiduse kontroll

Riigikontroll vaatas auditi käigus, millised nõuded on otsingu- ja päästetöodes kasutatavatele üksustele seatud ning kuidas toimub nõuetele vastavuse ning üksuste valmiduse kontroll.

2.1. Kuigi nõuete täitmist kontrollitakse nii regulaarsete kontrollide kui ka erinevate õppuste käigus, puudub ülevaade tuvastatud puuduste kõrvaldamisest.

2.1.1. Merepäästeühingute võimekuse ja ohutusvarustusele seatavad nõuded on PPA kehtestanud ja üksuste valmisolekut kontrollitakse regulaarselt.

PPA ja vabatahtlike merepäästeühingute vastavust ohutusvarustuse ja võimekuse nõuetele kontrollitakse PPA peadirektori kehtestatud juhendite alusel⁵. Ohutusvarustuse kontrolle tehakse regulaarselt prefektuurides ja nende allüksustes. Allüksuse juht ja prefekt vastutavad üksuste valmisoleku ja selle regulaarse kontrollimise eest⁶. Üksuste valmisoleku ja reageerimise hindamine toimub PPA vee- ja õhusõidukite ning otsingu- ja päästeüksuste suhtes regulaarselt. Vabatahtlike merepäästeühingute võimekust on PPA hinnanud sama juhendi kohaselt esimest korda 2018. aastal (vt ka punkt 1.4.2). Koos sellega toimus ka PPA enda üksuste võimekuse detailsem hindamine.

Mere- ja lennupääste valdkonnas toimuvad regulaarselt ka rahvusvahelised suurõppused, Eestisisesed koostööõppused, prefektuuride taseme õppused ning erineva sagedusega üksuste harjutused.

2.1.2. Puudub ülevaade, kas ja milliseid kontrollide ja õppuste käigus selgunud puudusi on aja jooksul kõrvaldatud. Kui nõuetele vastavuse kontrolli tulemused vormistatakse kirjalikult, siis toimunud õppuste ja harjutuste kohta ei koostata alati kirjalikku kokkuvõtet.

Kuigi PPA ei kontrolli formaalselt Päästeameti merepäästes rakendatavate komandode vastavust PPA nõuetele, siis PPA ja Päästeameti kinnitusel koordineerivad asutused omavahel planeeritud varustuse ja veesõidukite hankeid. See tähendab praktikas, et Päästeamet kooskõlastab enda veesõidukite hankeid PPA-ga. Selle eesmärgiks on vältida nõuetele mittevastavate veesõidukite hankimist. PPA kinnitusel arvestatakse õppustel saadud teadmise võimalusel hankeplaanide ja väljaõppeplaanide koostamisel.

Neist õppustest, mille kohta kirjalik kokkuvõte on koostatud, nähtub, et õppustel esinenud probleemid on olnud seotud näiteks üksuste vahelise sidepidamisega (nii vabatahtlikel kui ka

⁵ Lisaks 19.05.2015. a käskkirjale ka PPA peadirektori 04.12.2017. a kk nr 1.1-1/157 „Otsingu ja päästetööl osaleva vee- ja õhusõiduki võimekuse hindamise juhend“.

⁶ PPA arendusosakonna valmisoleku ja reageerimise büroo kui otsingu- ja päästetööde teenuse omanik on kontrolli tulemustest teadlik ja pisteliselt osaleb ka kontrollides kohapeal, aga otsest järelevalvet ei tee. Puudused kontrollide korralduses või andmete õigsuses võivad selguda reaalsete sündmuste lahendamisel.

kutselistel merepäästjatel), üksuste liikmete oskustega (nt öösel navigeerimine). Samuti on olnud probleeme üksuste üldise reageerimisvõimekusega (sh tehnika ja selle korrashoid).

Riigikontrolli soovitus PPA peadirektorile:

- H. koostada ülevaade mere- ja lennupääste valdkonna õppustel esinenud probleemidest, koostada tegevusplaan puuduste kõrvaldamiseks ning teha järelkontrollid.

Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori vastus: PPA on asunud soovitus rakendama, loodud on ametikoht, mille ülesandeks on õppustel esinenud probleemide kõrvaldamine.

Siseministri vastus: Siseministeerium arvestab Riigikontrolli soovitusel ning lisab vastavasisulise ülesande PPA 2020. aasta ATK-i.

3. Mere- ja lennupääste valdkonna strateegiline planeerimine ja sellega seonduvad puudused

Auditis analüüsiti dokumente, mis käsitlevad mere- ja lennupääste valdkonna ning otsingu- ja päästetööde strateegilist planeerimist ning seda nii võimekuste arendamise, hangete kui ka ennetustegevuste osas. Auditi tulemusel tuvastati planeerimises puudujääke.

3.1. Siseministeeriumi valitsemisalas puudub mere- ja lennupääste valdkonna arendamiseks prognoositavast vajadusest lähtuvad eesmärgid ning rahalise kattega pikaajaline hankekava.

3.1.1. Siseministeeriumil puudub pikaajaline strateegiline vaade, kuidas mere- ja lennupääste vajadusi katta ning prognoositud muutustega hakkama saada. Eesmärgiks on seatud olemasoleva võimekuse säilitamine. See aga ei pruugi tähendada, et otsingu- ja päästetööde vajaduse suurenemise korral suudetakse hakkama saada.

Otsingu- ja päästetööde arv on Eestis pidevalt kasvanud ning prognoosid näitavad, et koos laevaliikluse ja väikelaevade arvu kasvuga on oodata ka merel juhtuvate õnnetuste ja hättasattunud inimeste arvu kasvu.

Strateegilistes dokumentides puuduvad eesmärgid, meetmed ja tegevused, mis oleksid kooskõlas prognoositava vajadusega suurendada mere- ja lennupäästevõimekust. Seda võimekust tagava otsingu- ja päästetööde teenuse planeerib PPA ning seda olemasoleva eelarve piires, mis võimaldab vaid päästeressursi igapäevaselt hallata ja töös hoida.

3.1.2. Pika ja keskpika arenguvaate puudumist on põhjendatud eelarveraha nappusega. Samas ei ole hinnatud, milline oleks vajadustele ning seatud eesmärkidele vastav eelarve ning milline on eelarve puudujäägist tingitud mõju mere- ja lennupääste võimekusele. Seetõttu ei saa öelda, et mere- ja lennupääste senised puudused ja probleemid oleksid tingitud eelarveraha vähesusest. Mere- ja lennupääste valdkond on seni olnud siseturvalisuse arengukavas (STAK) osa tõhusa päästevõimekuse tagamise programmist⁷, mille elluviimist juhib Siseministeeriumi päästepoliitika asekancler.

3.1.3. Otsingu- ja päästetöös kasutatava tehnika ja varustuse hankimisel puudub pikaajalisem hankekava, mis oleks ühildatud STAK-i programmide ajalise pikkusega (4 aasta perspektiiviga).

⁷ Mere- ja lennupäästet on mainitud ka tõhusama piirihalduse programmis merepiiri valvamise osas, kuna Merevalvekeskus vastutab mõlema teenuse toimimise eest. Piirihalduse programmis ei ole eristatavad mere- ja lennupääste valdkonna eesmärgid ja ressursid (need kajastuvad tõhusa päästevõimekuse programmis).

Hankeplaanid on lühiajalised, plaan kinnitatakse igaks aastaks vastavalt riigieelarvele. Hankimisvajadus on visiooni tasemel olemas, kuid see ei ole ühildatud riigi eelarvestrateegia võimaluste ega valdkondlike eesmärkidega. Riigikontrollile esitatud hankeplaanidest ilmneb, et lühiplaanis hangitakse vaid hädapäraseid varustuselemente ja kulumaterjale.

3.1.4. Siseministeeriumil on valitsemisala transpordivahendite asendamise kava aastateks 2018–2032. See käsitleb muu hulgas olemasolevate vee- ja õhusõidukite amortiseerumisest tingitud asendamise vajadust ning toob välja, kui palju sõidukite asendamine ja ka lisandumine maksma läheks. See kava ei ole seostatud riigi eelarvevõimalustega ehk puudub hinnang vee- ja õhusõidukite asendamise võimalustele olemasoleva eelarve raamides. Samuti ei näita dokument, milline mõju on olemasoleva sõidukipargi uuendamisel, uuendamata jätmisel või vee- ja õhusõidukite arvu suurendamisel kogu Eesti mere- ja lennupääste vajadusele.

Riigikontrolli soovitused siseministrile:

- I. seada mere- ja lennupääste praegustest vajadustest ning prognoositavatest ohtudest lähtuvad valdkonna arengueesmärgid ja arvestada välja, kui palju on edaspidi otsingu- ja päästetöödeks vaja tehnikat, varustust ja inimesi. Ühes sellega planeerida võimalused võimekusi luua ja alal hoida (praegune eelarve, osaliselt rakendamata riigisisene võimekus, lisaraha, välisabi) ja selle ajakava;
- J. koostada otsingu- ja päästetöödeks vajamineva tehnika ja muu varustuse pikaajaline eelarvestatud hankekava, mis lähtuks strateegilisest vajadusest ning arvestaks olemasolevat PPA ja Päästeameti võimekust. Ühildada hankekava STAK-i programmide ja riigi eelarvestrateegia ajalise kestusega ning planeeritud ressurssidega.

Siseministri vastus: Siseministeerium nõustub Riigikontrolli soovitusega.

Siseministeerium teeb STAK 2.0 eelnõusse Riigikontrolli poolt soovitatud parandused ja täiendused.

3.2. Puudub ühtne kõiki veekogusid hõlmav pikaajaline õnnetuste ennetamise strateegia ja ennetustegevused ei ole alati koordineeritud. Merel ja piiriveekogudel vastutavad õnnetuste ennetamise eest PPA ja Veeteede amet. Siseveekogudel vastutab ennetuse eest Päästeamet, kuid ennetuse sihtrühmad on mere omadega sarnased.

3.2.1. Veekogudel toimuvate õnnetuste ennetamises puudub Siseministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisaladel ühine visioon ning tegevuskava, mis lähtuks peamistest veega seotud ohtudest ning mille tarvis oleks ette nähtud ressursid ja välja töötatud tegevused. Teatud koostööd ja ühiseid tegevusi on asutused küll teinud, kuid puudub ühine strateegia, milles oleks kokku lepitud, milliseid ennetustegevusi ja meetodeid üks või teine asutus rakendada saab, et jõuda ühise eesmärgini ehk võimalikult väikse õnnetuste, kannatanute ja hukkunute arvuni. Võttes arvesse, et sõltumata veekogu tüübist võib ennetuse sihtrühm koosneda samadest inimestest (nt kalurid, kes käivad kalal nii jõgedel kui ka Peipsi järvel või merel), võimaldaks ühine tegevuskava kasutada ennetamiseks olemasolevaid ressursse senisest tulemuslikumalt.

3.2.2. Teatavatel juhtudel esineb erinevate asutuste ja valitsemisalade lähenemises vastuolusid. Näiteks on Siseministeeriumi hinnangul oluline uppumissurmade ja veeõnnetuste vähendamise meede kanda väikelaevadega sõites päästevesti ja sätestada see kohustus meresõiduohutuse seadusega; samuti tuleks keelata väikelaeva juhil alkoholi tarvitada. Veeliikluse ohutuse ja turvalisuse tagamise eest vastutab aga Veeteede Amet ning vastava regulatsiooni väljatöötamise eest Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Ehkki Siseministeerium on oma seisukoha

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile korduvalt esitanud, ei ole vastavat nõuet siiani kehtestatud. Veeteede Amet on välja toonud, et ennetustegevuses on kõige olulisem suurendada inimeste teadlikkust. Samuti eeldatakse, et hästi korraldatud ja sisuka väljaõppe tulemusena peaks laevajuht ise kandma päästevesti ning motiveerima ka reisijaid seda tegema.

Riigikontrolli soovitus siseministrile:

- K. kaasata veekogudel toimuvate õnnetuste ennetamist korraldavad asutused ning panna kokku tegevuskava, kuidas vähendada õnnetuste riski ning ühendada ressursid selle eesmärgi saavutamiseks.

Siseministri vastus: Siseministeerium arvestab Riigikontrolli soovitusega ning püstitab PPA-le ja PÄA-le ülesande kutsuda 2019. aastal kokku veeohutuse ümarlauad, kaasates sinna kõik asjasse puutuvad osapooled.

Riigikontroll loodab, et esitatud tähelepanekutest ja soovitustest on abi merepääste võimekuse ja korralduse parandamisel.

Riigikontroll avalikustab märgukirja koos auditeeritute vastustega oma veebilehel.

Täname Siseministeeriumi, Politsei- ja Piirivalveameti, Päästeameti ja Häirekeskuse töötajaid meeldiva koostöö eest.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ines Metsalu-Nurminen

auditiosakonna peakontrolör

Lisa 1. „Valdkonna ülevaade“

Teadmiseks: Päästeamet, Häirekeskus

Koostanud Meelis Peerna (meelis.peerna@riigikontroll.ee)

Lisa 1. Valdkonna ülevaade

Merepäästesündmuste üldised trendid

Laevaliiklus Läänemerele on pidevalt kasvanud ja prognoosi kohaselt kasvab ka edaspidi olulisel määral. Eestis registreeritud väikealuste arv on samuti aasta-aastalt kasvanud ning kui vaadata väikealuste arvu Põhjamaades, võib arvata, et nende arvukus kasvab pikemas perspektiivis ka Eestis kordades. Eesti vastutusallas toimunud otsingu- ja päästesündmuste statistikast nähtub, et koos sellega on aeglaselt, ent pidevalt kasvanud ka õnnetuste arv. Näiteks 2003. aastal toimus 64 otsingu- ja päästesündmust, 2010. aastal 179 sündmust ning 2017. aastal oli sündmusi juba 277. Samuti on kasvanud hädasattunud inimeste arv. Õnnetusi toimub üle Eesti, kuid tõenäolisemalt tihedama laevaliiklusega merealadel ja kohtades, kus on rohkem vaba aja veetmist merel. Võttes arvesse seniseid trende, on ette näha, et Eesti mere- ja lennupääste võimekust tuleb pigem suurendada. Teisalt on Siseministeeriumi valitsemisala personal aga vähenenud ning tehnika paljuski amortiseerunud või amortiseerumas. Need asjaolud olid auditi korraldamise ajendiks.

Otsingu- ja päästesündmused jagunevad ohuhinnangu alusel tinglikult intsidentideks ja operatsioonideks. Merevalvekeskus koostab iga SAR-operatsiooni ehk otsingu- ja päästeoperatsiooni kohta juhtumiaruande, kasutades selleks SAR-päeviku formaati. See sisaldab teavet sündmuse toimumise aja, sündmusest esmase teavitamise kohta, ohuolukorra seisundi ja selle muutuste kohta, päästeoperatsioonil osalenud üksuste kohta ning sündmuse lahendamise käigus toimunud kommunikatsiooni, sh korralduste kohta. Lisaks kogutakse statistikat kõikide otsingu- ja päästesündmuste kohta, mis ohutaseme alusel päästeoperatsioonide hulka ei liigitu. Auditis vaadati läbi ajavahemikul 01.01.2016–30.06.2018 kõik otsingu- ja päästeoperatsioonide kohta koostatud juhtumiaruanded.

Rollid ja vastutus merepääste valdkonnas

Merepäästepoliitika kujundamine on jagatud Siseministeeriumi piirivalveosakonna ning pääste- ja kriisireguleerimisosakonna vahel. Eesti otsingu- ja päästepiirkonnaks on rahvusvaheliste lepingute alusel kokku lepitud riiklikult määratud lennuinfo piirkond (FIR)⁸, kus tehakse otsingu- ja päästetöid (vt kaart). Politsei ja piirivalve seaduse alusel⁹ on otsingu- ja päästetööde tegemine sise- ja territoriaalmeres, majandusvööndis, Peipsi, Lääne- ja Pihkva järvel ning muus piiriveekogus PPA ülesandeks ning Päästeamet osaleb vastavates töodes päästeseadusega¹⁰ sätestatud alustel ja korras, st kaldalähedasel merealal, kui esineb vahetu oht inimese elule või tervisele. Otsingu- ja päästetööde ehk SAR-teenuse planeerimise eest vastutab Politsei- ja Piirivalveamet (ARO VORB¹¹). Otsingu- ja päästetööde teenuse põhiprotsessid on järgmised:

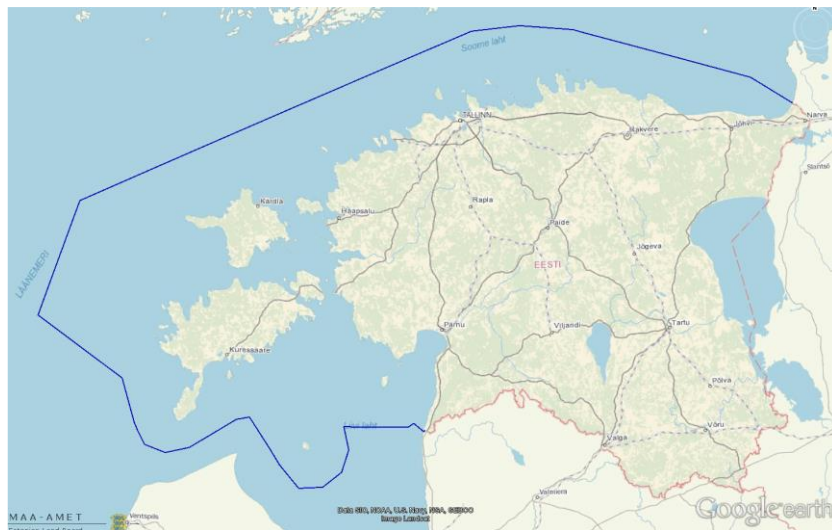
- mere- ja lennupäästetööde korraldamine;
- merevalvekeskuste valmisoleku tagamine;
- mere- ja lennupäästkeskuste valmisoleku tagamiseks tegevuste planeerimine;
- mere- ja lennupääste planeerimine.

⁸ FIR – *Flight Information Region*.

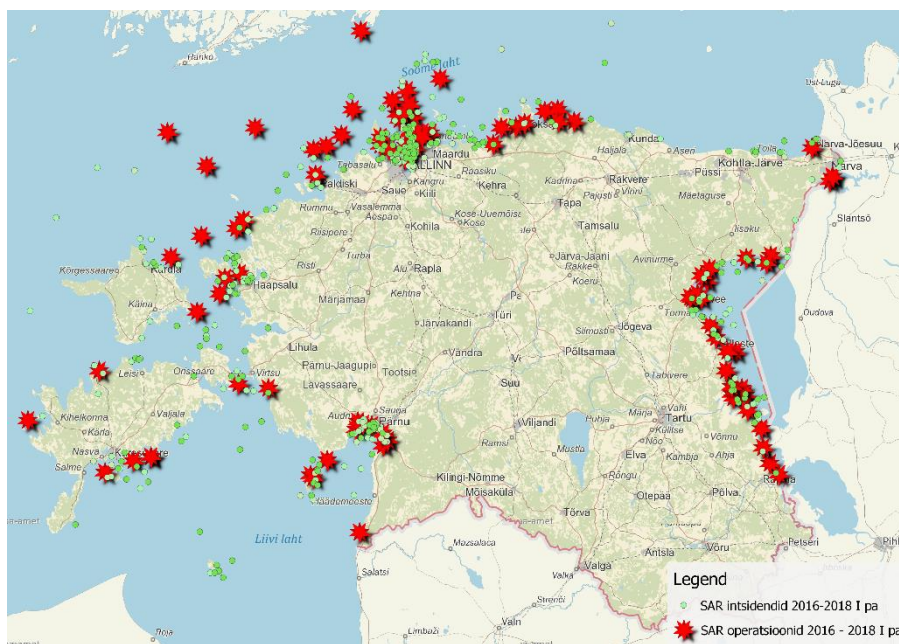
⁹ Politsei ja piirivalve seadus, § 3 lg 1 pt 4.

¹⁰ Päästeseadus, § 5 lg 1 p 1¹.

¹¹ PPA arendusosakonna valmisoleku ja reageerimise büroo.

Joonis 1. Eesti otsingu- ja päästepiirkond

Joonis 2. Ajavahemikul 01.01.2016–30.06.2018 PPA Merevalvekeskuse juhitud otsingu- ja päästeoperatsiooni otsingu- ja päästeintsidentide toimumiskohad

Mere- ja lennupäästesündmuste juhtimise eest vastutab PPA Merevalvekeskus (JRCC Tallinn), kelle töötajad on otsingu- ja päästetööde juhtumi koordinaatoriks (SMC¹²). Ehkki Päästeameti ülesanded mere- ja lennupäästesündmuste korral on eespool mainitud seadusega sätestatud, kehtib samal ajal lähima abi printsiip, mis on sõnastatud ka politsei ja piirivalve seaduses¹³ ning mille kohaselt reageerib sündmusele esimesena lähim vastava varustusega üksus. Sellest lähtuvalt on alates 2014. aastast merepäästevoimekus veepääste tegevusvoimekusena Päästeameti komandodes esindatud ning selle teenuse pakkumiseks on soetatud nii varustust kui ka hakatud meeskondi merepäästjateks koolitama.

¹² Search Mission Coordinator.

¹³ Politsei ja piirivalve seadus, § 3 lg 1 pt 4¹.

Olulise osa reageerivast ressursist moodustavad merepäästesündmustele kaasatavad vabatahtlikud merepäästeühingud. Vabatahtlike merepäästeühingutega toimub koostöö PPA-ga sõlmitud lepingute alusel. Lepinguga kaasnevateks peamiseks kohustusteks ühingu on vajaliku varustuse komplekteerimine (sh üksuste varustamine raadiosideseadmetega, üksuste kasutatavate veesõidukite nõuetekohasus), kord kvartalis vabatahtlike merepäästjate ja veesõidukite deklareerimine PPA-le ning otsingu- ja päästetöödele kaasatavate vabatahtlike väljaõppe ja ettevalmistuse nõuetele vastavuse ning valmisoleku ja reageerimise tagamine vastavalt seda täpsustavale korrale (sh vähemalt ühe II astme päästja kaasatus reageerivasse üksusesse, häiresignaalide ööpäevaringne vastuvõtmine ning üksuse valmisoleku ja selle muutumise deklareerimine Merevalvekeskusele). Vabatahtlike merepäästjaid esindavad kaks katusorganisatsiooni: Eesti Vabatahtlik Mere- ja Järvepäästeühing ja Päästeliit. Vabatahtliku merepääste seltside tegevust toetatakse riigieelarvest. 2019. aastal on PPA eelarves selleks eraldatud 333 500 eurot, sh 6500 eurot MTÜ Eesti Vabatahtlik Mere- ja Järvepääste (EVMJP) tegevuse toetamiseks.

Vastutus merel ja piiriveekogudel juhtuvate õnnetuste ennetamiseks on jagatud PPA (piiriveekogud ja meri) ja Veeteede ameti (meri) vahel. Üldise veeohutuse eest vastutab Päästeamet ning sellest tulenevad ennetustegevused siseveekogudel ja jää peal. PPA on oma ennetustöö kontseptsioonis maininud partneritena lisaks Päästeametile ja Veeteede ametile (VTA) ka kohalikke omavalitsusi (siseveekogude osas), vabatahtlike merepäästjaid ja erasektorit, kuid pole täpsustatud nende ülesandeid ja ootusi¹⁴. Kui osaliselt on ennetustegevuseks peetav kasutatavate sõidukite tehnilise korrasoleku järelevalve (nt VTA roll laevade osas), siis peamine ja ühendav ülesanne on kõigil asutustel tegeleda nende inimestega, kes veega kokku puutuvad (nt laevapered, kalurid, suplejad).

Merepäästeüksustele kehtivad nõuded

Nõuded merepäästeüksuste valmisoleku, reageerimise, üldise võimekuse ning eri liiki varustuse kohta on kehtinud praegusel kujul alates 10.07.2017¹⁵. Samuti on kehtinud alates 19.05.2015 nõuded otsingu- ja päästetöös kasutatava vee- ja õhusõiduki ohutusvarustuse kohta¹⁶. Mõlemas dokumendis toodud nõuded kehtivad nii PPA struktuuriüksustele kui vabatahtlikele merepäästeühingutele, kellega PPA-l on kehtiv leping.

¹⁴ PPA ennetustöö kontseptsioonis on partneritena mainitud: Veeteede Amet, sadamad, G4S, MTÜd (vabatahtlike merepääste ühingud), KOVid.

¹⁵ PPA peadirektori 10.07.2017. a kk nr 1.1-1/95 „Vee- ja õhusõiduki valmisoleku ja reageerimise kord“.

¹⁶ PPA peadirektori 19.05.2015. a kk 1.1-1/165 „Veesõidukite ja struktuuriüksuste, mille tööpiirkond on meri ja/või piiriveekogu, ohutusvarustuse nõuete ja ohutusvarustuse kontrolli standard“.